

Губіна Світлана Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського, м.Вінниця

<https://orcid.org/0000-0001-5743-350X>

Developing Communicative Competence in Higher Education Students During the Study of Research Fundamentals

Abstract

The article addresses the problem of developing the communicative competence of higher education students in the process of studying the course “Fundamentals of Scientific Research.” The relevance of the study is determined by the growing importance of communicative competence as an essential professional quality that enables effective interaction in academic and professional environments. Particular attention is paid to the development of scientific communication skills, including the ability to formulate ideas clearly, substantiate arguments, present research findings, participate in academic discussions, and observe the principles of academic ethics.

The article substantiates the potential of the course “Fundamentals of Scientific Research” for the integrated development of cognitive, research, and communicative skills. Communicative competence in the context of scientific activity is considered as a multidimensional construct encompassing speech, discourse, sociocultural, and strategic components. The study identifies educational activities that contribute to its development, including academic writing, analysis of scientific sources, preparation and presentation of research projects, participation in debates and discussions, case-based tasks, teamwork, and collaborative research activities.

Particular emphasis is placed on innovative teaching methods and digital technologies that enhance students’ opportunities for synchronous and asynchronous communication. Project-based and research-based learning, coaching and facilitation sessions, digital cases, modeling of professional situations, and participation in scientific groups and analytical teams are identified as effective pedagogical technologies. The conditions that ensure the effectiveness of communicative competence development are outlined, including the creation of a communication-rich educational environment, practical orientation of learning, systematic feedback, use of interactive methods, and integration of academic learning with research activities.

The article concludes that purposeful integration of communicative and research-oriented tasks into the teaching of “Fundamentals of Scientific Research” contributes to the development of students’ ability to communicate effectively in academic and professional contexts, present research results convincingly, and participate actively in scientific discourse.

Keywords: communicative competence, higher education students, scientific communication, research skills, academic writing, interactive teaching methods, digital technologies, research-based learning, scientific discourse.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ОСНОВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У сучасному освітньому просторі зростає значення комунікативної компетентності як універсальної якості фахівця, що забезпечує ефективну взаємодію в професійному середовищі. Для здобувачів вищої освіти особливо важливим є розвиток навичок наукової комунікації - уміння чітко формулювати думки, аргументувати позицію, презентувати результати дослідження та брати участь у наукових дискусіях. Дисципліна «Основи наукових досліджень» має значний потенціал для формування зазначеної компетентності, однак традиційні підходи до її викладання не завжди забезпечують достатній рівень розвитку комунікативних умінь.

Проблеми формування комунікативної компетентності розглядаються у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, які підкреслюють її багатовимірний характер. Дослідники акцентують увагу на необхідності розвитку мовленнєвих, соціокультурних та стратегічних компонентів комунікації [2].

Питання інтеграції наукових досліджень у професійну підготовку розглядають багато науковців. М.Гриньова (2020) акцентує, що дослідницька діяльність формує здатність до аналітичного мислення та саморефлексії, що є основою його професійного зростання [1]. О.Пометун (2021) визначає, що компетентнісний підхід у сучасній освіті передбачає формування вміння самостійно здобувати й опрацьовувати інформацію, що є невід'ємним елементом дослідницької компетентності [5]. В.Кухаренко (2022) підкреслює роль інноваційних освітніх технологій, які стимулюють пізнавальну активність і розвивають інформаційну грамотність [3]. Окремі дослідження присвячено формуванню наукової комунікації, зокрема академічного письма, презентаційних навичок і ведення наукового діалогу.

Комунікативна компетентність у контексті наукової діяльності розглядається як здатність ефективно здійснювати наукову комунікацію в усній

і письмовій формах. Вона включає: мовленнєву складову (володіння науковим стилем мовлення); дискурсивну (уміння будувати логічно структурований текст); соціокультурну (дотримання норм академічної етики); стратегічну (уміння адаптувати комунікацію до ситуації) [4].

Зміст дисципліни створює умови для розвитку комунікативної компетентності через: написання наукових текстів (рефератів, статей, тез); підготовку та захист дослідницьких проєктів; участь у наукових дискусіях і дебатах; аналіз наукових джерел. Таким чином, процес навчання поєднує когнітивний і комунікативний компоненти.

Інноваційні методи формування комунікативної компетентності передбачають використання таких завдань, як академічне письмо (систематичне формування навичок написання наукових текстів із дотриманням структури, логіки та стилістичних вимог); дебати та дискусії (сприяють розвитку аргументації, критичного мислення та вміння вести науковий діалог); презентаційні технології (здобувачі освіти навчаються презентувати результати досліджень, використовуючи сучасні цифрові інструменти); робота в малих групах (формує навички командної взаємодії та колективного обговорення наукових проблем); метод кейсів (аналіз реальних або змодельованих ситуацій, що стимулює комунікацію та прийняття рішень); використання цифрових технологій (цифрове середовище відкриває нові можливості для розвитку комунікативної компетентності: онлайн-дискусії (Zoom, Google Meet); спільне редагування текстів (Google Docs)). Це сприяє розвитку як синхронної, так і асинхронної комунікації.

До ефективних педагогічних технологій формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти належать: проєктно-дослідницьке навчання; коучинг і фасилітаційні сесії; цифрові кейси та моделювання управлінських ситуацій; робота в наукових гуртках і аналітичних групах [2].

Ефективність процесу формування комунікативної компетентності забезпечується за таких умов: створення комунікативно насиченого освітнього середовища; орієнтація на практичну діяльність здобувачів; використання

інтерактивних методів навчання; систематичний зворотний зв'язок; інтеграція навчання з науково-дослідною діяльністю.

Отже, формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти є важливим завданням сучасної вищої школи. Дисципліна «Основи наукових досліджень» має значний потенціал для розвитку навичок наукової комунікації за умови використання інноваційних методів і технологій навчання. Реалізація окреслених підходів сприятиме підготовці фахівців, здатних до ефективної професійної взаємодії, презентації результатів досліджень та участі у науковому дискурсі.

Література

1. Губіна С. І. Основи педагогічних вимірювань і моніторингу якості освіти: методичні рекомендації. Вінниця, 2018. 64 с.
2. Холковська І.Л., Волошина О.В., Губіна С.І. Основи педагогічної майстерності: навчальний посібник. Вінниця. 2019. 270 с.
3. Цуприк С. І. Підготовка студентів вищих педагогічних навчальних закладів до формування здорового способу життя у вихованців літніх оздоровчих таборів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2011. № 35. С. 161-165.*
4. Hubina S. Teaching activities self-regulation by means of art therapy. *Science and Education*, 2017, № 11, P.114-119.
5. Oliinyk T., Mishchenko O., Ievliev O., Saveliev D., Hubina S. Inclusive education in Ukraine: conditions of implementation and challenges. *Cadernos de Educação, Tecnologia e Sociedade*. 2023. Vol. 16. No. se2. P. 50-62. URL: <https://www.brajets.com/index.php/brajets/article/view/1286>